

Sergio VASQUEZ BRONFMAN
European School of Management

Aprenent en l'era digital

El menú

- ◆ **Històries de fracassos i històries d'èxit**
- ◆ **Les causes dels fracassos i els vectors de l'èxit**
- ◆ **Per què les TIC inspiren, però no poden proveir la gestió del coneixement**
- ◆ **Aprenentatge situat i comunitats de pràctica**
- ◆ **El paper de la tecnologia en l'aprenentatge**
- ◆ **Estratègia i tàctica d'implementació**

Multinacional d'auditoria: el fracàs d'un projecte *e-learning*

◆ L'empresa

- Proveeix un ampli conjunt de serveis en els dominis de l'auditoria, fiscalitat, dret, etc.
- 100.000 empleats repartits per tot el món (700 seus en 140 països)
- Estructura divisional geogràfica

◆ El problema

- A l'any 2000, la multinacional va iniciar un important projecte d'*e-learning*
  - » Donar formació a tots els empleats en totes les parts del món
  - » S'hi ha invertit més de 500 milions de dòlars EUA
- Les estadístiques mostren que el projecte és un fracàs
  - » Els empleats de la multinacional simplement no fan els cursos *e-learning* que els proposen
- I quan els fan les opinions dels empleats van d'“inútils” a “detestables”

Fracassos: els cursos sobre UNIX de Cisco

- ◆ **Públic objectiu:** enginyers de France Télécom
- ◆ **Modalitat:** *live e-learning*
- ◆ **Resultats**
  - Després de mitja hora els alumnes es van avorrir i marxen

The image shows a screenshot of a video lecture slide titled "9.3 Mathematical program Formulation (4)". The slide content includes:

- Degree constraints
 $\sum_j b_{ij} \leq \Delta, \quad \text{for all } j,$
 $\sum_i b_{ij} \leq \Delta, \quad \text{for all } i.$
- Nonnegativity and integer constraints
 $\lambda_{ij}^s, \lambda_{ij}^d, \lambda_{max} \geq 0, \quad \text{for all } i, j, s, d,$
 $b_{ij} \in \{0, 1\}, \quad \text{for } i, j.$
- Mixed Integer Linear Program (VTD-MILP)
- LP-relaxation and rounding

Handwritten red annotations on the slide include:

- A red circle around the nonnegativity constraint equations.
- A red circle around the integer constraint equation.
- A red arrow pointing from the text "# of trunk ports in SDC" to the degree constraints.

The slide also features a small inset video of a lecturer, a progress bar at the bottom, and a timestamp of "2001-05-08" and "Optical Networks".

Fracassos: Virtaula, en la Caixa

◆ Gestió del coneixement per a caps de zona

- **Idea inicial**
  - » **crear una comunitat virtual per a uns 200 caps de zona**
  - » **socialitzar i compartir millors pràctiques**
- **Realitat**
  - » **molta socialització**
  - » **no es van compartir les millors pràctiques**

◆ Cursos per als nous empleats

- **17 cursos per als nous empleats, sobre l'ofici bancari**
- **Avaluacions**
  - » **"lent", "es penja"**
  - » **"avorrit", "inútil", "poc interactiu"**
  - » **curs de fiscalitat: 600 pàgines!**

Multinacional d'auditoria: ¿quan funciona l'*e-learning*?

- ◆ **Quan els cursos són**
  - (realment) obligatoris
  - curts, breus
  - individuals “per naturalesa”
- ◆ **Quan un pot obtenir la informació adequada en el moment adequat (gestió del coneixement)**
- ◆ ***Quan es tracta de cursos específics lligats a una necessitat urgent***

La Caixa: l'èxit dels nous cursos per als nous empleats

◆ Cursos dissenyats amb una pedagogia diferent

◆ Avaluacions

- gran utilitat dels nous cursos
- ajuden a anticipar-se a situacions que efectivament els succeeixen
- molts continuen utilitzant el material de consulta
- és “treball amb ajuda”

La Caixa: l'èxit de les comunitats per zona

The screenshot shows a Microsoft Internet Explorer window displaying a forum page. The main content is a table of forum topics. The sidebar on the left contains navigation links and a list of e-groups.

Foro DAN Hortaleza - Canillas
2309 mensajes en 41 temas. Último correo: 31-ene-2006 12:39

Nuevo tema: Buscar 3 páginas en este foro [1 2 3 >>]

Tema	nº	Autor	Último
activo solo activo II	4	D Mercedes Comas Nombela	31-ene-2006 12:39
ACTIVIDAD OBRA SOCIAL DAN HORTALEZ...	21	D Mercedes Comas Nombela	31-ene-2006 12:35
APRENDAMOS TODOS DE TODOS 7	67	D Mercedes Comas Nombela	27-ene-2006 14:43
GESTION COMERCIAL	1	D Mercedes Comas Nombela	26-ene-2006 11:04
OFERTAS Y DEMANDAS IV	1	D Mercedes Comas Nombela	26-ene-2006 11:01
procesos a mejorar cualquier area II	43	D Mercedes Comas Nombela	25-ene-2006 15:08
ACTIVO SOLO ACTIVO	111	D Mercedes Comas Nombela	25-ene-2006 10:08
OFERTAS Y DEMANDAS III	135	D Mercedes Comas Nombela	23-ene-2006 12:35
PASIVO SOLO PASIVO	87	D Mercedes Comas Nombela	23-ene-2006 12:34
PRESTAMOS DE EMPLEADOS	20	E Bienvenida Alonso Rubio	18-ene-2006 14:01
empresas	41	D Mercedes Comas Nombela	12-ene-2006 19:09
servicios 2	91	D Mercedes Comas Nombela	11-ene-2006 12:30

Lista de egroups

- Buzón
- Quién hay
- Directorio
- ! Preferencias
- Inicio
- ← Salir

51 comunitats
virtuals per zona

135 e-groups

Causes de fracàs: tecnocentrisme

- ◆ **La fal·làcia que ho refereix tot a la tecnologia**
  - centrar-se en el desenvolupament de fantàstics llocs web, totalment multimèdia, amb videoconferència per satèl·lit,...
  - però, què ha après la gent?

- ◆ **Preguntes errònies / mètodes erronis**
  - ¿quin impacte tindrà Internet en l'ensenyament del *management*?
  - comparar cursos virtuals amb cursos presencials, tot assumint que la resta continua igual (*ceteris paribus*)

Causes de fracàs: infocentrisme

- ◆ L'aprenentatge no és un sistema d'informació
- ◆ No n'hi ha prou d'accedir a la informació i tractar de memoritzar-la
- ◆ No té sentit fer tests de memorització d'informació (anomenats *exàmens*)
- ◆ Els continguts són importants, però no són l'essencial

Fractura entre "saber" i "fer"

I els continguts?

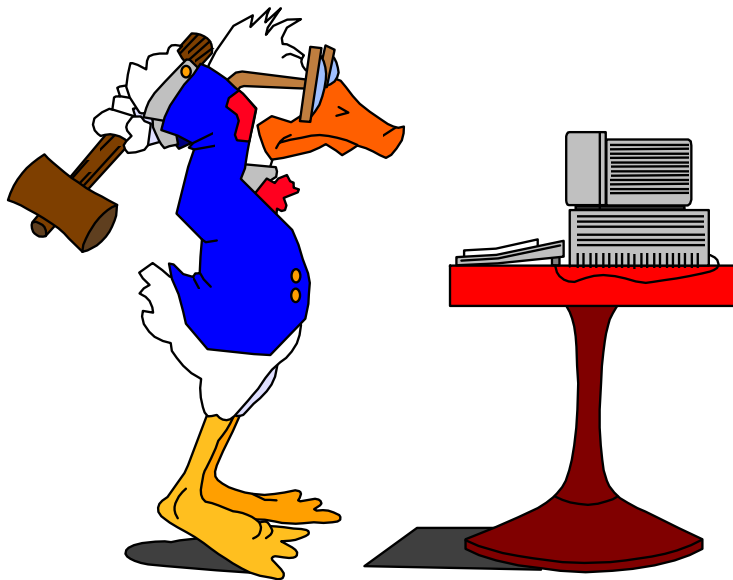

**Sòcrates no era un simple
proveïdor de continguts**

Altres causes de fracàs

**No tenir en compte
l'usuari final**

**No tenir en compte qui
perd i qui guanya en el
projecte**

Distincions sobre l'aprenentatge

◆ **Aprendre sobre...**

- negociació
- treball social

◆ **Aprendre a fer...**

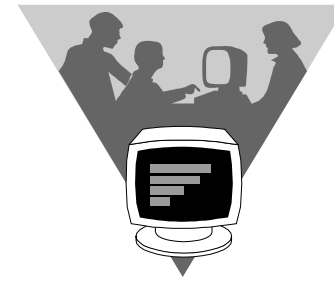
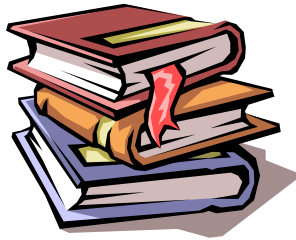
- com negociar
- com fer treball social

◆ **Aprendre a ser...**

- un negociador
- un treballador social

Diferents mètodes d'aprenentatge

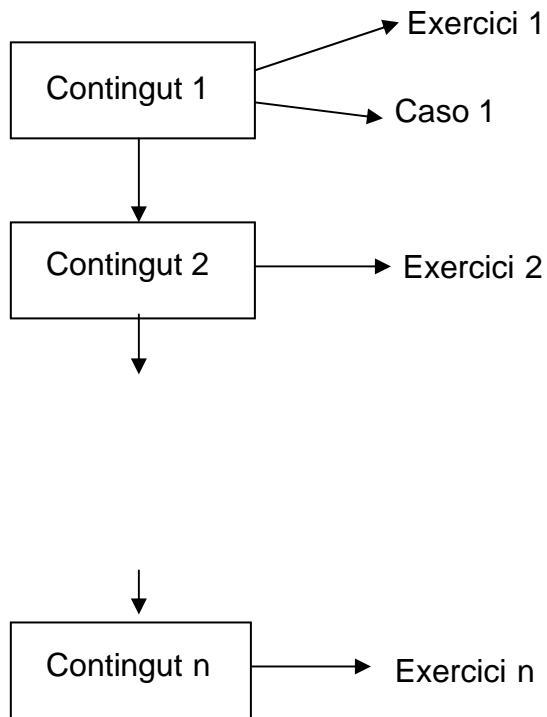
El de tota la vida

El mestre i l'aprenent

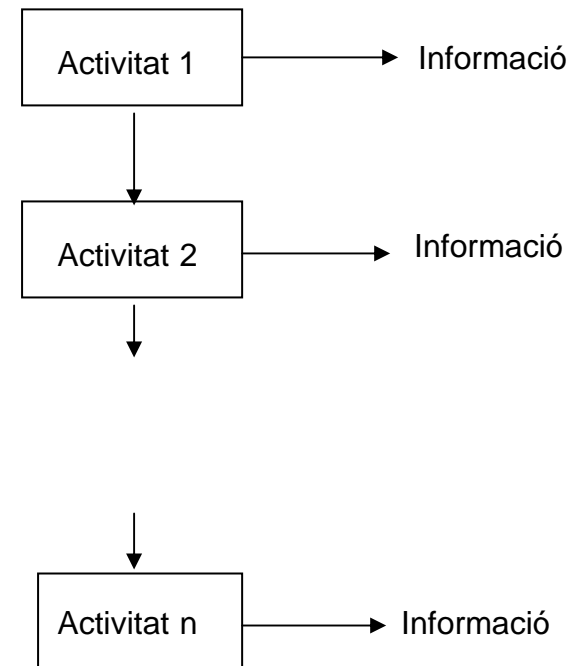
**Amb una ajudeta
dels meus amics**

Dos models de disseny d'accions formatives

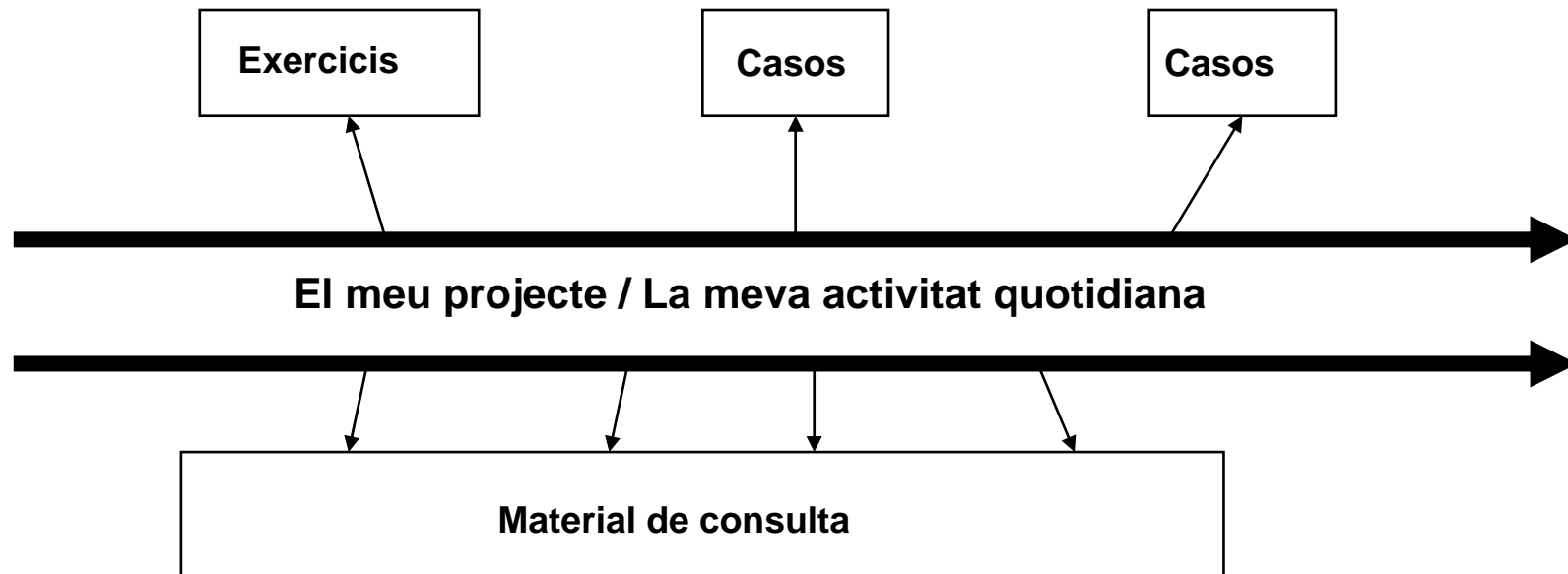
**Estructurat
en continguts**

**Estructurat
en activitats**

Model pedagògic per a aprendre “a fer...”

El model adequat és el del mestre i l'aprenent

Aplicació del model: estructura dels cursos per als nous empleats a la Caixa

---

- ◆ **Un client arriba a la teva oficina i es dirigeix al teu despatx**
  - Tens informació sobre aquest client
  - Observes que el client pot fer *treballar* els seus diners
- ◆ **Continua el diàleg**
  - Li mostres al client que els seus diners poden *treballar* millor
  - Però el client vacil·la, no es decideix...
- ◆ **Preguntes típiques**
  - Què li proposaries a aquest client?
  - Com pots ajudar-lo?
- ◆ **"Mira els següents documents (fes un clic) que t'ajudaran a contestar les preguntes"**
- ◆ **"Envia les teves respostes al fòrum de l'aula virtual i participa en el debat"**

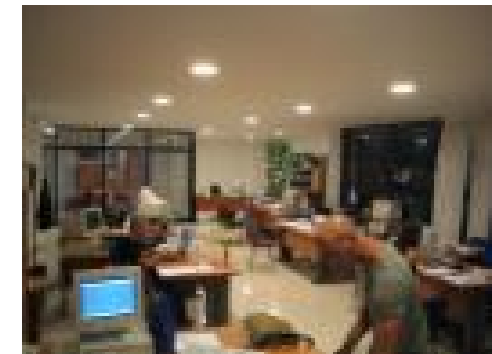
Tenir en compte l'usuari final: condició *sine qua non* d'un bon projecte

---

Parlar amb la gent

Observar la gent treballant

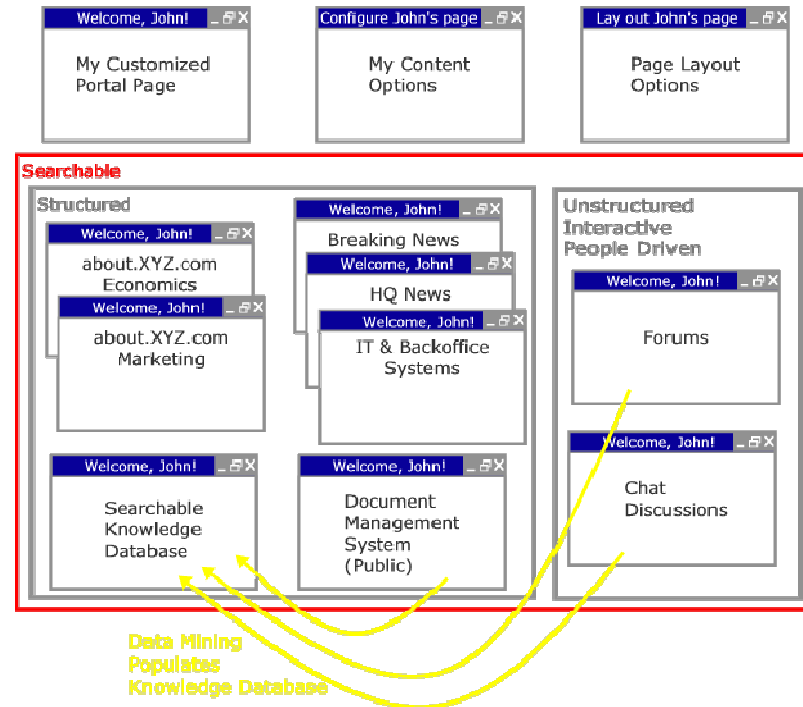
Mètodes participatius en el disseny de cursos

- ◆ Els consultors en formació saben coses, però no tot
- ◆ Els usuaris saben la manera quotidiana de lluitar amb la feina
- ◆ Els informàtics saben el que es pot fer i el que no amb les TIC
- ◆ Els experts saben de continguts

Les TIC poden inspirar, però mai no poden proveir, la gestió del coneixement

Que funcioni *tècnicament*
no vol dir que funcioni
socialment

La gestió del coneixement té
components organitzacionals i
culturals

La vida social dels projectes de gestió del coneixement

- ◆ Els proveïdors ofereixen sistemes de gestió documental, combinats de vegades amb sistemes de *groupware*
- ◆ Però donen per fet que la gent compartirà el seu coneixement

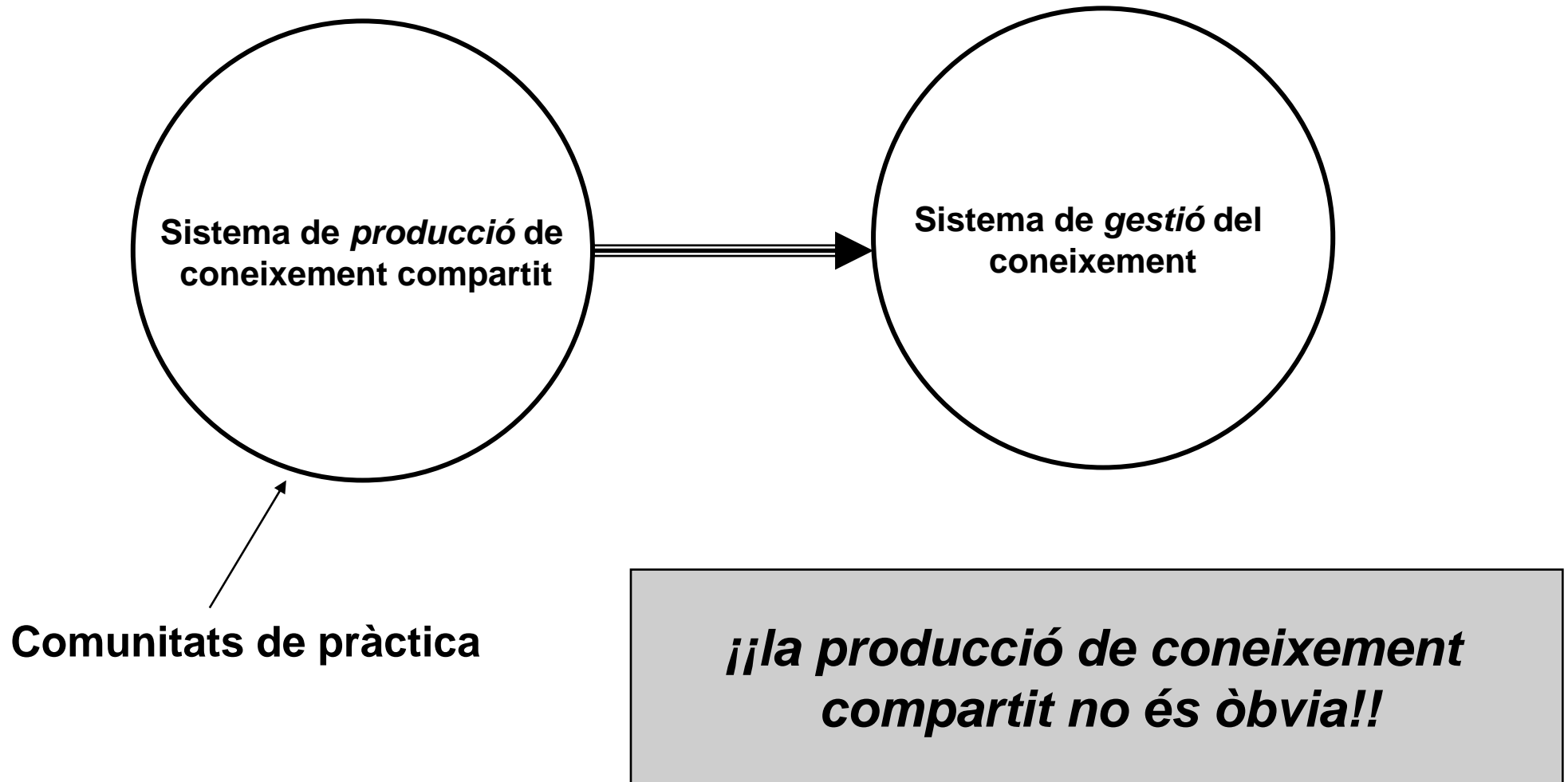
Problemes de la gestió del coneixement

- ◆ La gent no vol compartir les seves millors pràctiques ni les seves millors idees
- ◆ La gent no vol fer servir les idees d'altres perquè tenen por de ser percebuts com a incompetents
- ◆ A la gent li agrada sentir-se experta en un tema
- ◆ ¿Com convèncer persones que treballen moltes hores al dia que s'han de quedar *una mica més* a l'oficina per redactar les seves millors idees i pràctiques?

Falta el sistema de *producció* de coneixement (compartit)

Els reparadors de fotocopiadores a Xerox

- ◆ **25.000 reparadors de fotocopiadores distribuïts pel món**
- ◆ **Problema: dissenyar un sistema de formació més barat que els 200 milions de dòlars per any que costava portar-los al centre de formació de Xerox a EUA**
- ◆ **Grup d'antropòlegs que van analitzar el treball dels reparadors**
- ◆ **Els reparadors no seguien el manual de reparacions**
- ◆ **Es reunien i s'explicaven històries de reparadors**

Els reparadors de fotocopiadores a Xerox

◆ Primera solució tecnològica: sistema de ràdio bidireccional

- Tots podien escoltar les demandes d'ajuda
- Tots podien escoltar les converses
- Sistema d'aprenentatge permanent per als novells
- Problemes
  - » Les paraules se les emporta el vent
  - » limitat a Amèrica del Nord

◆ Segona solució tecnològica: EUREKA

- Sistema de gestió del coneixement accessible per Internet
- Funcionalitat de replicació de les bases de coneixement

Definició d'una comunitat de pràctica

- ◆ Un grup de persones lligades per una *pràctica comuna*, recurrent i estable en el temps
- ◆ Es desenvolupen al voltant del que és *important per als seus membres*

Exemple: directors d'oficina a la Caixa

- ◆ **Directors d'oficina que fan junts un diploma universitari**
- ◆ **Organització de debats en fòrums electrònics sobre els seus problemes i preocupacions**
  - Com distribuir els regals de Nadal als millors clients, les cues a les oficines, etc.
- ◆ **Els debats són moderats per un director prestigiós en la comunitat**
- ◆ **Desenvolupament de comunitats de pràctica locals**
  - Madrid (Hortaleza-Canillas), Balears, València,...

Les tres dimensions d'una comunitat de pràctica

- ◆ **L'empresa comuna**
  - de què parlem, què fem?

- ◆ **El compromís mutu**
  - com anem a funcionar

- ◆ **El repertori compartit**
  - El que produïm junts (procediments, argot, rutines, artefactes,...)

Tutors virtuals a la Caixa

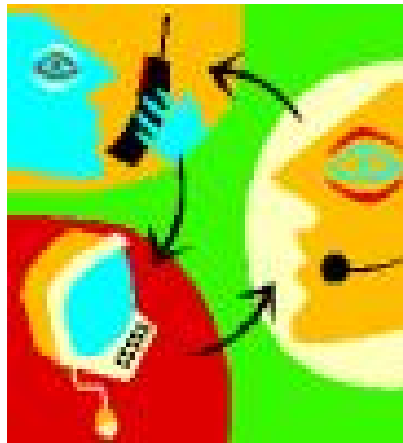
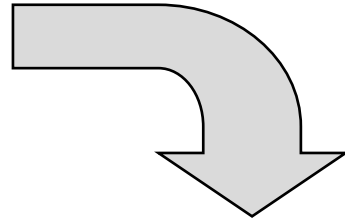
- ◆ **L'empresa comuna**
  - com utilitzar Virtaula per formar els nous empleats
- ◆ **El compromís mutu**
  - participar en els debats, tot aportant problemes i solucions
- ◆ **El repertori compartit**
  - minicases, propostes de redisseny de cursos, pràctiques de tutoria en línia, activitats per als "estudiants", articles d'interès

Origen del concepto de comunidad de práctica

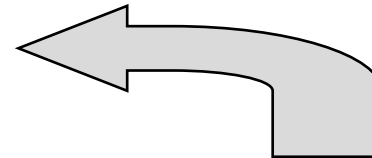

Aprentatge

Comunitat de pràctica

Gestió del coneixement

L'aprenentatge situat

◆ Idees bàsiques

- L'aprenentatge és un fenomen social
- L'aprenentatge s'esdevé en l'acció situada (en el temps i en l'espai)
- En entorns corporatius, l'aprenentatge eficaç ha de tenir com a font les situacions quotidianes de treball

◆ Ningú no aprèn fora de les comunitats de professionals, de gent de l'ofici

◆ Aprenentatge entre parells per intercanvi d'experiències

L'aprenentatge situat

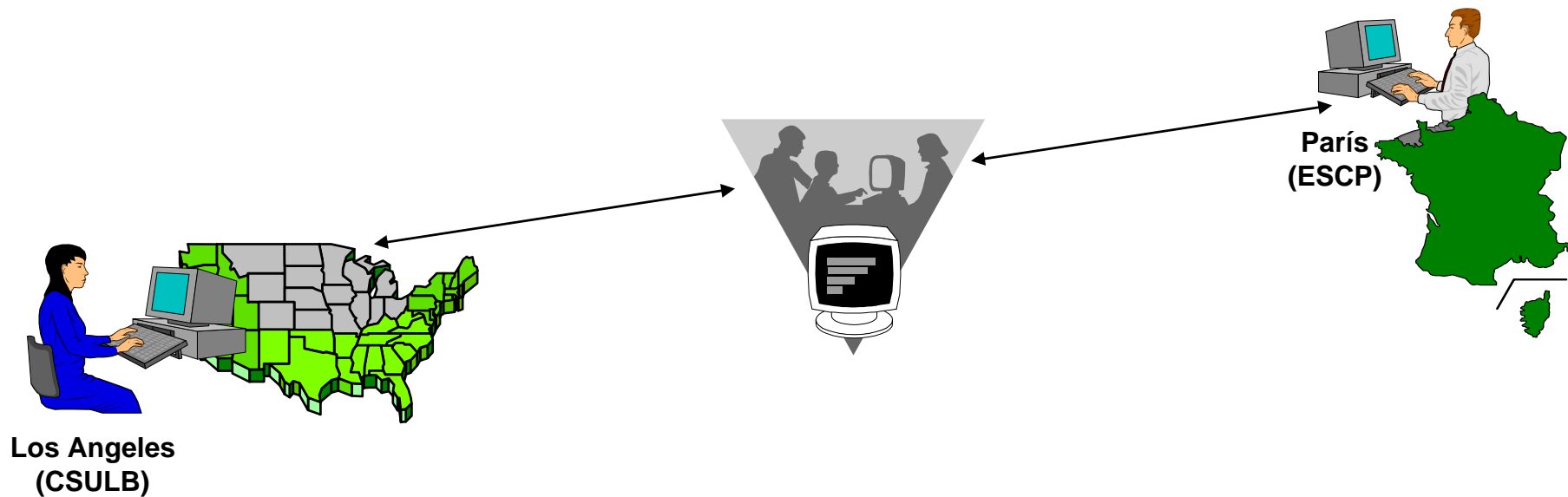

- ◆ **Oferir ajuda adequada al treballador en el seu lloc de treball**
- ◆ **L'objectiu és desenvolupar professionals i no conformar-se d'aprendre sobre la pràctica dels professionals**
- ◆ **S'aprèn una pràctica pel fet d'involucrar-s'hi i en el context en la qual es du a terme**

Tecnologia i aprenentatge

La tecnologia és un "obridor de possibilitats"

Agafar la tecnologia que hi ha al mercat per innovar i fer noves ofertes

¿Quines possibilitats ens obren la informàtica i les telecomunicacions?

- ◆ Calcular, dibuixar, accelerar/alentir el temps, veure el que no es pot veure,...
- ◆ Crear *micromons* on es pugui "construir" sense risc
- ◆ Interactuar amb persones independentment de la distància i del temps
- ◆ Accedir a la informació independentment de la distància
- ◆ Tenir un sistema de formació flexible i reactiu

Let the computer do the dirty work!

Les tecnologies de la informació en les comunitats de pràctica

---

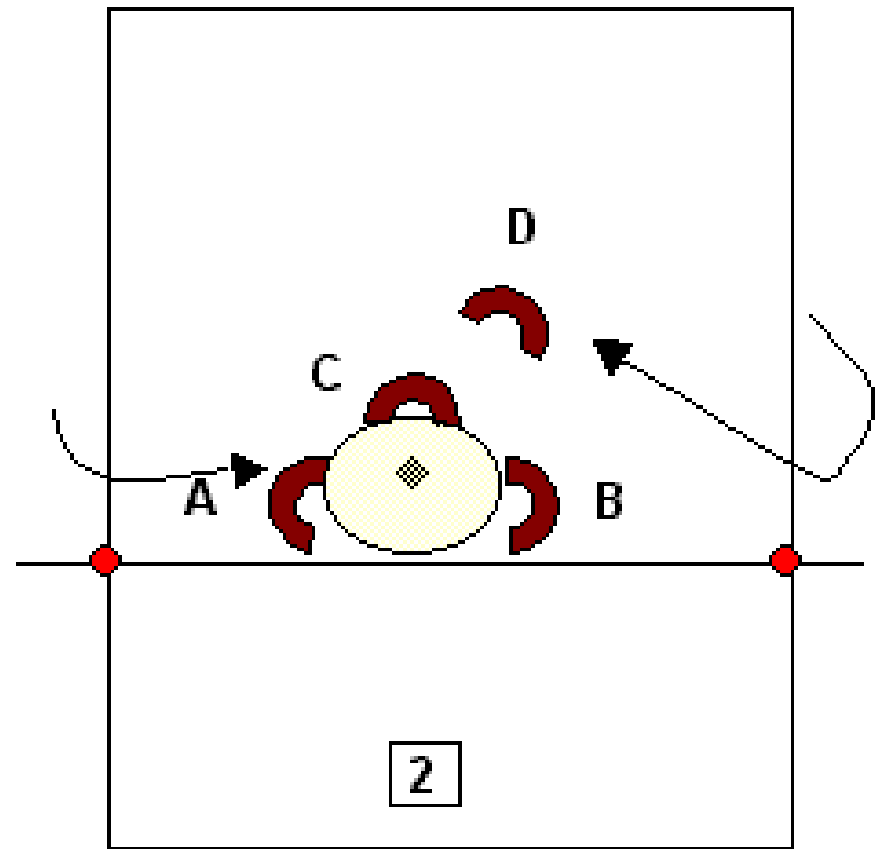
- ◆ Uneixen a persones geogràficament distants
- ◆ Possibilitat de participar quan es desitja (graus de llibertat en l'organització del temps)
- ◆ Llaços amb experts externs a la comunitat
  - documents en el web
  - experts externs per demanda
- ◆ La conversa és permanent
- ◆ Memòria escrita de les interaccions entre persones

Internet és l'única màquina de comunicació de molts a molts

Estratègia i tàctica d'implementació

- ◆ Partir d'una visió molt general
- ◆ Desenvolupament *taca d'oli*
- ◆ Saber reinventar-se (dissenyacció)
- ◆ Bricolatge i improvisació (*se hace camino al andar*)
- ◆ Atendre als jocs de poder

Connectar oferta de formació i demanda d'aprenentatge

- ◆ **S'ha de començar per analitzar la *situació* dels usuaris de la formació**
  - Com treballen
  - Què necessiten
  - Què està en joc per a ells
- ◆ **A l'empresa, el que realment importa és fer la feina que cadascú ha de fer. *Tota la resta, o ajuda o molesta.***
- ◆ **S'ha de dissenyar un sistema d'aprenentatge que ajudi. *No s'ha de destorbar la gent.***

Projecte innovador en el Departament de Justícia

- ◆ La idea és desenvolupar l'aprenentatge situat, en particular, les comunitats de pràctica
- ◆ Però no volem proveir res que no calgui
- ◆ Connectar l'oferta i la demanda d'aprenentatge
  - Conèixer la situació real dels usuaris finals
  - Fer-se càrrec de les seves preocupacions fonamentals

Diagnòstic de la demanda d'aprenentatge